ڕەشنووسی ستەمکاری، ئەمجارە بەبێ عمامە

10 مرداد 1405

وەرگیراو لە کەناڵی تێلیگرامی محەمەد مالجو:

دوو گێڕانەوە لە دوو لای درزێکی سیاسییەوە وەستاون، بەڵام کاتێک لە ئاوێنەدا دەڕوانیت، هەمان دەموچاو دەدەنەوە: هەردووکیان مێژوو نەک وەک گۆڕەپانی فرەلایەنیی هێزەکان، بەڵکو وەک مەیدانی دەستەسەرکردنی تەنیا و بێبەشکردنی دەسەڵات دەبینن. مێژووی دوێنێ هەردووکیان بە جۆرێک دەنووسنەوە کە دەسەڵاتی سبەی لە پێشوەختە قۆرخ بکەن. هەردووکیان خاوەنی لۆژیکێکی یەکانگیرن: لۆژیکی قۆرخکردنی مێژوو بۆ قۆرخکردنی دەسەڵات.

مێژوونووسی فەرمی لە کۆماری ئیسلامیدا لە بنەڕەتدا پرۆسەی خەبات دژی سیستەمی پاشایەتی بە شێوازێکی ئامانجدارهۆکار کورت دەکاتەوە بۆ خەباتی ڕەوتی ئیسلامی لە جۆزەردانی ١٣٤٢ بە دواوە. وەک ئەوەی پێش و پاش جۆزەردانی ١٣٤٢ نە ڕێکخستنکاریی بەرفراوانی حزبی تودەی ئێران لە دەیەی ١٣٢٠ بونی هەبووبێت، نە خیزانی هێزەکانی نیشتمانی لە وێستگەی نیشتمانیکردنی سەروەت و سامانی نەوت بە سەرکردایەتی محەمەد موسەدق، و نە خەباتە چریکییەکانی هێزەکانی چەپ لە کۆتاییەکانی دەیەی ١٣٤٠. ئەم سڕینەوە سیستەماتیکە نەک تەنها هەڵەیەکی مەعریفییە دەربارەی دوێنێ، بەڵکو ستراتیژییەکە بۆ قۆرخکردنی دەسەڵات لە ئەمڕۆشدا. کاتێک هەموو چالاکیی مێژوویی لە ڕەوتێکدا کورت دەبێتەوە، قۆرخکاریی سیاسیی پاش شۆڕشیش وەک «مافی سروشتیی سەرکەوتووان» خۆی دەردەخات. مێژوونووسی، بە پشت بەستن بە تەکنیکی فاشستیانەی لەبیرکردنی هەڵبژێردراو، دەبێتە ئامرازێکی شەرعییەتبەخش بۆ دەسەڵاتی قۆرخکراوی ئەمڕۆ.

بەڵام لێرەدا هە ئەو خاڵەیە کە بەراوردکاری دەست پێ دەکات و دەمامکەکان دە ەke خوارەوە. ئەمڕۆ بەشێکی گرنگی هێزە پاشایەتیخوازەکان، لە ململانێ لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا، بە وردی هەمان لۆژیک بەرهەم دەهێننەوە. بۆ ئەوانیش مێژووی خۆڕاگری دەبێت یەک دەنگ بێت، گێڕانەوەیەک لە دەور ناویەک و خانەدانێک و ئاڵایەک. لەم چوارچێوەیەدا، بۆ نموونە هەم بزوتنەوەی سەوزی ساڵی ١٣٨٨ و هەم بزوتنەوەی «ژن ژیان ئازادی» لە ساڵی ١٤٠١ بە تەواوی ڕەت دەکرێنەوە. ئەم بزوتنەوەکانە وەک ساتێکی سەربەخۆ و خۆبنیات لە چالاکی بە کۆمەڵ بە فەرمی ناسناسرێن، بەڵکو تەنها لەو ئاستەدا بە معتبر هەژمار دەکرێن کە لە چوارچێوەی گێڕانەوەی پاشایەتیخوازیدا توانەوە بین. ئەگەر ملی بۆ توانەوە نەدەن، پەراوێز دەخرێن. ئەگەر خۆڕاگری بکەن، ڕەخنەی توندیان لێ دەگیرێت.

سەرکوتکردنی هێمادارى دروشمەکان، دەستبەسەرداگرتنی خیزانەکان، ڕەتکردنەوەی کەسایەتییە ناپاشایەتیخوازەکان و پێناسەکردنەوەی هەر جووڵەیەکە ناڕەزایەتی وەک پێشەکییەک بۆ گەڕانەوەی ڕێکخستنێکی چەقبەستوو، هەموویان نیشانەی ئاشکرای ئاراستەبوونن بەرەو ئەلگۆری تاکسەرکردەیی. ئەمە هەمان لۆژیکی «هەموو یان هیچ»ە: یان لە مندا بتوێوە یان بسڕەوە.

لۆژیکێکی لەم جۆرە نەک تەنها تەکاتیکییە بەڵکو لە بنەڕەتدا ستەمکارانەیە. ئەم لۆژیکە بنەمای هەر جۆرە

سەربەخۆییەکی فکری یان کرداری مەرجدار دەکات بە قبووڵکردنی بێچوونوچەرای پلەبەندی پاشایەتیخوازان و مافی بوونی هێزە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکانی تر بە فەرمی ناناسێت. پاشایەتیخوازان بە کردەوە لە «فرەیی شەرعی» لە گۆڕەپانی سیاسی هەڵدێن و تەنها لەو کاتەدا کەسانی تر بە فەرمی دەناسن کە ناسنامە و ئامانجە سەربەخۆکانی خۆیان لادەن و بە تەواوی لە چوارچێوەی گێڕانەوە و لۆژیکی پاشایەتیخوازاندا دەتوێنەوە.

بەو جۆرە، ململانێ ڕواڵەتییەکەی دوو گوتار، یەکێکیان ئیسلامگەرایی و ئەوی تر پاشایەتیخوازی، لە ئاستێکی قووڵتردا دەگاتە هاوبەشی لە خەسڵەتێکی بنەڕەتیدا: بێئارامی بەرانبەر بە فرەلایەنی مێژوویی و سیاسی. ئەوانەی ئەمڕۆ مێژووی کەسانی تر ڕەت دەکەنەوە، سبەیش مل بۆ فرەلایەنی دەسەڵات نادەن. دەستەسەرکردنی ڕابردوو، لە ڕاستیدا، مەشقکردنە بۆ دەستەسەرکردنی داهاتوو. لۆژیکی قۆرخکاریی ئیسلامگەرایان لە بەرگی پاشایەتیخوازاندا دووپات دەبێتەوە.